

■ Mario Benedetti

Mario Benedetti (1920-2019) Uruqvayın dünyada ən çox oxunan şairlərindəndir və ispanidilli poeziyanın ən çox tərcümə olunan ədəbi imzalarındandır. Ümumiyyətlə, Uruqvayın dünyada ən çox oxunan üç şairi var: Con Karlos Onnetti, Eduardo Qaleano və Mario Benedetti.

O, 80-dən artıq kitab yazıb və qələmini ən müxtəlif janrlarda (hekayə, roman, dram, şeir, esse və s.) sınayıb. Əsərləri 30-a qədər ölkədə yayımlanıb. Səhnə əsərləri dünyaca məşhur rejissorlar tərəfindən səhnəyə qoyulub, şeirlərinə isə tanınmış bəstəkarlar mahnılar yazıblar. Şöhrətli şair bir müddət Montevideo Cümhuriyyət Universitetinin Latin Amerikasına kafedrasının müdiri kimi çalışıb, 1968-dən Havanada Ədəbiyyat Araşdırmaları Mərkəzini qurub və 1971-ci ilə qədər ona rəhbərlik edib. Bir sıra universitetlərin fəxri doktoru adına layiq görülüb. Uruqvayın hərbi diktatura dövründə (1973-1985) o, ömrünü sürgünlərdə keçirib. Əvvəl Argentina, sonra Peru, Kuba sonra isə İspaniya-da yaşayıb. 1983-cü ildə ölkəsində demokratiya bərqərar olandan sonra vətəninə qayıdıb. 2009-cu ildə vəfat edib.

SİRLƏRİN İÇİNDƏN BOYLANAN ADAM

Heç olmadığı qədər çətin gəlir mənə,
bir-bir yada salmaq ağacları, pəncərələri,
gələcəyi və dərd-səri...
Kilsə zəngi görünmür,
heç səsi də eşidilmir,
amma əgər o, duyğularını dilə gətirə bilsəydi,
melanxolik bir xəyala çevrilərdi əks-sədası.

Küncdəki beyin çatladan qoxu
aram-aram azalır,
heç kəs deyə bilməz
bu qarma-qarışıqlığın nə dəhşət olduğunu.

Artıq şəhid qanı sadəcə
son nəfəsin qisas ləkəsidir,
hər şey dumanda
necə də başqalaşır.

Bir anın içində acgözlər
özlərindən müştəbeh bədbəxtlərə çevrilir,
sadistlər qəzəbin başına dırmaşırlar,
xəbislər dayanırlar yad cəsarətin göyertəsində,
təvazökarlar isə gözə dəymirlər heç yerdə.

Amma mən yaxşı ki, bilərəm kim kimdir,
bu gözəgörünməz pərdənin arxasından.
Bilərəm uçurum haradadır,
Allah hardadır bilərəm,
bilərəm ölümün yerini,
bilərəm sən haradasan.

Duman, unudulmaq demək deyil,
sadəcə öz vaxtına saxlamaqdır hər şeyi.

İnanıram ki, bu cür dörd gözle gözləmək
xeyallarımızın axırına çıxmaz.
İnanıram ki, bu duman
axıb-axıb ciyərlərimi bürüməz,
və sən, ey cavanca qız,
görünərsən dumanların içindən
xoşbəxt bir xəyal kimi
sonda bir müqəddəs simaya çevrilərsən.

Və mən bilərəm əvvəl-axır xilas olacaqsan
o lənətlənmiş, sərt havadan.
Onda - gözlərini gözlərinlə ovlayıb
səni təbrik edəndə,
“Xoş”gəldin” nəğməm
cingildəyəcək qulaqlarında.

SƏNİN ÜZÜN

Elə izdihamlı tənhalığım var ki,
xiffətlə elə ləbaləbdir ki,
elə doludur ki həsrətlə,
sənin üzünlə,
əvvəlki ayrılıqlarla,
“xoş gəldin” öpüşləriylə
dəyişiklərin ilk anlarıyla,
və uzaqlaşan qatarla.

Elə izdihamlı tənhalığım var ki,
bir əsgər alayı kimi düzə bilərəm
rənglərinə,
boylarına,
vədlərinə,
zamanlarına,

toxunuşlarına,
dadlarına görə.

Çox da özümü itirmədən
qucaq açıram yoxluğuna,
mənə hər yerdə yar olan üzünə.

Kölgələrlə doluyam -
gecələrlə və arzularla
gülüşlərlə və
lənətə çevrilmiş qarğıışla.

Qonaqlarım cəm olurlar yenə,
toplaşırılar xəyallarım kimi,
yeni qərəzləriylə,
tikanlı sözləriylə.
Xilas olmaq üçün
qapının dalına dəstək qoyuram,
çünki baş-başa qalmaq istəyirəm
yaddaşımdakı üzünlə.

Amma artıq məni sevməyən
o aşiq gözlərinlə
üzün başqa səmtə baxır,
onu yeməyə ac hərif gəzən ərzaqlar kimi
daim axtarırlar
və beləcə günəşimi söndürürlər.

Divarlar gedir,
gecələr qalır yerində,
həsrətlər köçür,
heç nə qalır əvəzində.

Budur, yaddaşımdakı üzün
gözlərini yumur
və dərin bir tənhalığa çevrilir.

DƏYİŞ-DÜYÜŞ

Bunu eləmək mənimçün çox vacibdir:
danış mənə
daldığın son xəyaldan,
mən də qoy sənə danışım
hələ də inandığım şeylərdən

Xırda da olsa
bir al-verdir bu.

Bir-birimizi
bir-birimizlə görüşdürməliyik,
sən tənhasan,
mən tənhayam,
ikimiz də insanıq.

Tənhalıq qığılcım
olur bəzən.

SƏMİMİYYƏT

Birlikdə xəyala dalırıq,
birlikdə “ayılırq” xəyaldan,
zaman ya sökülür, ya da hörülür
biz bu işləri görərkən.

Nə sənin, nə də mənim xəyalım
zamanın vecinədi.
Biz ya çox əhli-kefik,
ya da həddən artıq təmkinli.

(Əvvəli səhifə 16-da)

Elə bilirik bu qağayı heç
qonmayacaq yerə,
inanırıq ki, əbədidir bu and,
bu döyüş meydanı ya bizimdir,
ya da heç kimin.

Birgə yaşayıb,
birgə məğlub oluruq,
amma bu belə,
bu zarafat,
ancaq hansısa xırdalıq,
dəli rüzgar,
nəyinsə qalığı,
və cənnətin qapısının açılıb
o saat da bağlanmasıdır.

Bundan sonra heç-puç olmaz aramızdakı
səmimiyyətimiz,
ölüm belə onu öz
çarəsizliyində gizlətsə.

İstəyirəm ki, mənə
pünhan dərini açasan,
mənsə sənə
hələ də inandığım şeylərdən danışım.

Tənhasan,
tənhayam,
amma tənhalıq
bəzən bir qığılcım ola bilir.

İNANC

Bəzən insanın yadından çıxır
doğmalarının siması.
Gözəl qadın,
üfüqdə çox zərif görünürsən bu gün,
mən səni unudub başqa məsələləri düşündüm,
güman edirəm ki,
az-maz da olsa sən də yada salırsan məni.

Bilirsən,
adı həyat olan,
amma sonu ölümə gedən bu gəzintidə
elə hiss edirəm ki, həmişə yanıdayam,
elə bilirəm, bütün suallara cavabım var.
Səni xəyal edə bildiyim müddətdə orada - uzaqda
bəlkə, yatmazdan qabaq eyni duanı oxumusan mə-
nimlə,
ya da mənimlə rastlaşdığın xəyallar dənizində,
sənə nəsə demək mənasızdı həmin məqamda.

Daha nə dindarlara, nə generallara
nə dünya gözəlinin incə belinə,
nə cəlladların peşmanlığına,
nə kef-damaq nemətlərinə,
nə də Allahın quruca rəhminə inanıram.

Mübarizənin bu nöqtəsində
ümumi mənada
ancaq xalqın gözlərinə
və xalqın əllərinə inanıram.
Xüsusi mənadasa
ancaq sənin əllərinə və sənin gözlərinə.

LAURANIN SON QƏRARI

Martin Santome, siz bilməzsiz,
elə çox istəyirdim ki,
indi sizi sevmək üçün
dünyanın bütün zamanlarına sahib olmağı.
Yenə də sizi çağırıram yanıma,
hələ sağ-salamat olsam da.
O vaxt sizin kədərləndiyinizi görsəydim
hökmən öldədim.

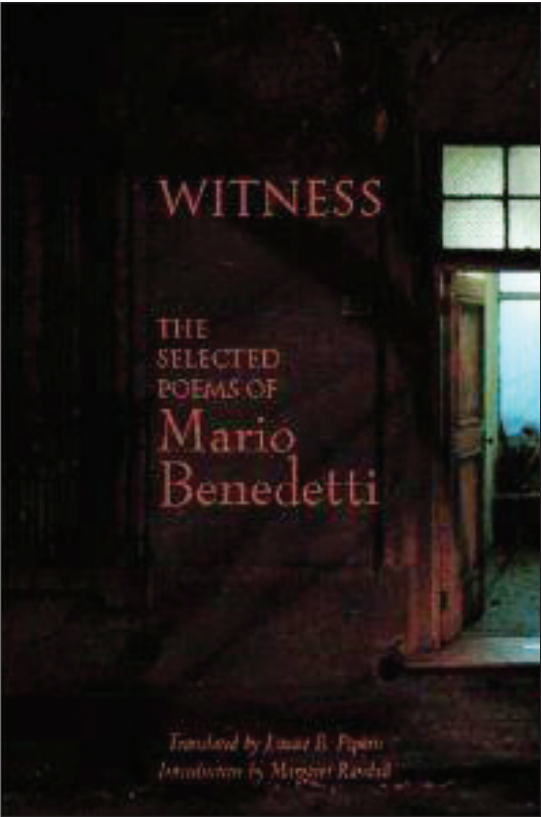
Siz bilmirsiniz, Martin Santome,
nə qədər əlləşib-vuruşdum yaşamaq üçün,

necə sidq-ürəklə istədim yaşamağı, -
özü də sizin ömrünüzü yaşamağı,
amma, görünür, yaşamaq arzumu
bəş qədər göstərə bilmədim,
çünki ölürəm, Santome...

Siz, şəksiz ki, bilmirsiniz bunu,
axı deməmişəm sizə,
sizin məni hələm-hələm aldanmayan əllərinizlə
tanımağa çalışdığınız gecələrdə də,
bilmirsiniz nə qədər dəyər verdim,
sırf məni sevmək üçün göstərdiyiniz cəsarətə görə.

Martin Santome, siz bilmirsiniz,
bilirəm ki, bilmirsiniz bunu,
çünki gözlərinizdə gördüm
hansısa qorxuda gizlənmiş sirləri,
nə düşündüyünüzü.

Bilmirsiniz ki, qocalmamısınız,
heç qocala da bilməzsiz,

amma mən yaxşı bilirəm,
neçə yaşınız olursa olsun,
sizi yenə də sevecəm.

Martin Santome, siz bilmirsiniz,
nə gözəl idi,
nə sehrli idi,
Avvellaneda dedikləriniz,
sanki əvvəllər heç olmayıb, - bu bir ilkdir.
Siz öz sevginizlə kəşf eləmisiniz adımlı.

Hələ heç soruşmadığım suala
gözlədiyim cavabsınız mənim.
Siz mənim kişimsiniz,
mənsə sizi tərk edən.
siz mənim kişimsiniz,
mənsə sizi büdrədən.

Martin Santome, siz bilmirsiniz,
bilmirsiniz ən azından bu an
xoş bir xəbər gözləyərkən
necə xoşdur
xoşbəxtliyini qapını örtüyü görmək,
O qapı ki,
qəfildən var gücüylə çırpılır üzünüze.

Necə qərribə hiss edirəm
sizdən və özümdən
uzaqlaşdığımı getdikcə.
Özü də bu qədər yaxınlaşmışkən
sizə və özümə.

Bəlkə, elə yaşamaq da budur:
yaşamaq elə nəyəsə yaxınlaşmaqdır.
Amma mən ölürəm, Santome,

siz bilmirsiniz,
necə zülmət,
necə uzaq,
necə laldır ölüm.

Siz Martin,
Martin nədi e....
Ah,
adlar yıxılır dilimdən,
mən də onların ardınca.

Siz ən son məqamda belə
bilə bilməz,
heç xəyal da edəmməzsiz,
ölümüm necə yalnız qalacağını
yanında sizin həyatınız olmayanda.

SƏNİ SEVİRƏM

Sənin əllərin sığalımdır mənim,
Sənin əllərin üreyimdir, - döyünür.
Səni çox sevirəm, çünki əllərin,
Daim ədalət naminə çalışır.

Səni çox sevirəm, çünki sən mənim,
Günah ortağımsan və hər şeyimsən.
Küçədə çiyin-çiyinə durmuşuq,
Və bilirik ki, iki nəfərdən çoxuq.

Gözlərin ancaq mənə aid sehirdi,
Nəfisli günlərdən hifz eləməkçün,
Səni sevirəm, çünki hər baxışın
Toxumudur xoşbəxt gələcəyin.

Sözlərin - onlar ikimizə aiddir,
Ağzın hər kəlmənin haqqını verir,
Səni sevirəm, çünki sənin ağzın
Üsyanı necə qışqıracağını yaxşı bilir.

Səni çox sevirəm, çünki sən mənim,
Günah ortağımsan və hər şeyimsən.
Küçədə çiyin-çiyinə durmuşuq,
Və bilirik ki, iki nəfərdən çoxuq.

Çünki sən o içi-çölü bir üzünlə,
Xülyalı, amma qərarlı yerişinlə
Dünya üçün göz yaşı tökməyinlə
Ayrıca bir xalqsan, - səni sevirəm.

Çünki “eşq” dediyin bir halə deyil,
Nə də adi bir əxlaqi məsələ,
Çünki biz səninlə həmişə bircəyik,
Və yaxşı bilirik ki, tənha deyilik.

Səni burda sevirəm - cənnətimdə,
Yəni mənim doğmaca vətənimdə.
İnsanlar xoşbəxt yaşar hər yerində
Min cür qadağalar qoysalar belə.

Səni çox sevirəm, çünki sən mənim,
Günah ortağımsan və hər şeyimsən.
Küçədə çiyin-çiyinə durmuşuq,
Və bilirik ki, iki nəfərdən çoxuq.

* * *

İlk insan - Adəm
Həvvadan və tənhalıqdan usanıb
gizlicə Allahı uyduranda
heç az-maz da olsa başa düşmürdü
yiyəsiz üreyini
necə bir duman tunelində azdırıb.

Amma uydurduğu varlıq onu
dua etməyə,
qurban deməyə,
həzdən uzaq durmağa,
ya da həzləri iztirablarla əvəzləməyə
məcbur edəndə
Adəm Həvvanın israrlı təkidi ilə
əlüstü gözəgörünməzliyi yaratdı.

Tərcümə edən:
Fərid Hüseyn

8 fevral 2020

WWW.KASPI.AZ